

APSTIPRINU

Patērētāju tiesību aizsardzības centra
direktore B. Vītoļņa
(personiskais paraksts)

2018.gada 17.oktobrī

PATĒRĒTĀJU TIESĪBU AIZSARDZĪBAS CENTRS

17.10.2018.

Nr. 8

*Vadlīnijas** godīgas komercprakses īstenošanai, piedāvājot uztura bagātinātājus (vadlīņu nosaukums)

RĪGA

*Šis dokuments nav oficiāla tiesību normu interpretācija, bet ir Patērētāju tiesību aizsardzības centra kā uzraudzības iestādes viedoklis par tiesību normu interpretāciju.

SATURS

IEVADS.....	3
1. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS.....	5
2. KOMERCPRAKSE, IZMANTOJOT VESELĪGUMA NORĀDES.....	7
2.1. Vispārējie principi.....	9
2.2. Īpašie nosacījumi veselīguma norāžu izmantošanai.....	10
2.3. Veselīguma norādes un to veidi.....	11
2.4. Ierobežojumi veselīguma norāžu izmantošanā	12
2.5. Vispārējie principi atļauto veselīguma norāžu formulējuma pielāgošanai.....	16
2.6. Zinātnisko pierādījumu izmantošana.....	20
3. CITAS PRASĪBAS UZTURA BAGĀTINĀTĀJU REKLĀMAI/ KOMERCPRAKSEI.....	22
4. NODERĪGI INFORMĀCIJAS AVOTI.....	24
NOBEIGUMS.....	25

IEVADS

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (turpmāk – PTAC), savas kompetences ietvaros realizējot uzraudzību uztura bagātinātāju jomā, regulāri ir konstatējis, ka vieni no galvenajiem pārkāpumiem ir saistīti ar patērētājiem sniegto informāciju par uztura bagātinātāju raksturojumu un īpašībām, tai skaitā vispārējo informācijas norādīšanas prasību uztura bagātinātāju aprītes jomā neievērošanu. Piemēram, nereti reklāmas materiālos tiek sniegti maldinoši un patiesībai neatbilstoši apgalvojumi par produkta pārsteidzošo un neticamo iedarbību, - uztura bagātinātājiem tiek piedēvētas ārstnieciskas īpašības, sniegti apgalvojumi par ātru novājēšanu u.tml.¹

Nemot vērā uztura bagātinātāju tirgus pastāvīgu paplašināšanos un to lietošanas pieaugumu, kas izriet no Centrālās statistikas pārvaldes veiktā Eiropas iedzīvotāju veselības apsekojuma provizoriskajiem datiem par bezrecepšu medikamentu, vitamīnu vai augu valsts līdzekļu, ko nav izrakstījis ārsts, patēriņa pieaugumu laika posmā no 2008.g. līdz 2014.g., jārēķinās, ka pieaug arī iespēja uztura bagātinātāju nepamatotai vai nepareizai lietošanai un ar to saistītiem draudiem patērētāju veselībai.²

Bieži vien problēmu rada tas, ka patērētāji nezina, kādu produktu tie lieto. PTAC novērojumi liecina, ka izmantotajos komercprakses materiālos (reklāmās u.c.) tiek noklusēta vai netiek sniegta skaidra informācija par to, ka piedāvātais produkts ir uztura bagātinātājs. Tieši pretēji, nereti tas tiek reklamēts vienlaikus ar zālēm vai, piemēram, informācija par produktu ir iekļauta tīmekļvietnes sadaļā, kas norāda uz zāļu piedāvājumu. Tāpat ir konstatēti gadījumi, kad paši veselības aprūpes nozares darbinieki (ārsti, farmaceiti), sniedzot informāciju par uztura bagātinātāju, lieto tādus terminus, kā „*preparāts*”, „*līdzeklis*” u.tml., un iesaka to lietot noteiktu slimību gadījumos, bet nesniedz skaidru informāciju par to, ka produkts ir uztura bagātinātājs.

Bīstamību rada arī produkti, kas patērētājiem tiek reklamēti kā uztura bagātinātāji, bet nav iekļauti Pārtikas un veterinārā dienesta (turpmāk – PVD) uztura bagātinātāju reģistrā, līdz ar to nav pārliecības par šo produktu patieso izcelsmi, kvalitāti, lietošanas drošumu un iedarbību. Visbiežāk praksē konstatēts, ka šādi produkti (piemēram, notievēšanas kapsulas, līdzekļi pret novecošanu u.c.) tiek piedāvāti tīmekļvietnēs, kurās nav norādīts produktu pārdevējs/piedāvātājs. Iegādājoties produktus pie nezināma pārdevēja, pastāv ne vien augsts patērētāju ekonomisko interešu apdraudējuma risks (piemēram, netiek piegādāta pasūtītā prece un netiek atmaksāta veiktā samaksa par to, ir ierobežotas iespējas identificēt pārdevēju, sazināties ar to un izmantot patērētāja likumīgās intereses u.c.), bet arī risks iegādāties veselībai bīstamu produktu. Šo produktu kontrole tīmekļvietnēs ir apgrūtināta, jo, neskatoties uz tīmekļvietņu saturu valsts valodā, daudzas no tām nav reģistrētas Latvijā, ne arī citur Eiropas Savienībā.

Tā kā uztura bagātinātāju lietošanu patērētājs var uzsākt reklāmas vai citas komerciālas informācijas iespaidā, PTAC ir izstrādājis šīs vadlīnijas, lai sniegtu padomus uzņēmējiem godīgas komercprakses īstenošanai.

Šajā dokumentā sniegtā informācija palīdzēs preču pārdevējiem un pakalpojumu sniedzējiem, kā arī citiem komercprakses īstenošanai izprast galvenās normatīvo aktu

¹ PTAC pārskats par projektu „*Uzraudzība uztura bagātinātāju reklamēšanas un pārdošanas jomā*” (apstiprināts 06.03.2017.)

² Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/notikumi/bezrecepšu-medikamentus-lieto-54-latvijas-iedzivotaju-43994.html>

prasības, lai tie savā praksē nepieļautu negodīgas darbības/bezdarbību attiecībā pret patērētājiem, tostarp sniedzot atbilstošu informāciju par uztura bagātinātājiem.

Vadlīnijas ir paredzētas uzņēmējiem – personām, kas īsteno komercpraksi pret patērētājiem savā vai citu personu vārdā, respektīvi, visām personām, kas ir iesaistītas komercprakses īstenošanas procesā un ir uzskatāmas par komercprakses īstenotājiem.

Vadlīnijas ir vērstas uz uztura bagātinātāju piedāvājumu patērētājiem. Vispārējās komercpraksi izvirzāmās prasības piemērojamas kontekstā ar pastāvošajām speciālajām prasībām.

Šis dokuments ir izstrādāts, ņemot vērā PTAC kā uzraudzības iestādes līdzšinējo pieredzi, veikto tirgus uzraudzību, lietu izpēti, tirgū konstatētās tendences, patērētāju sūdzību analīzi, kā arī ārvalstu pieredzi (Lielbritānijas, Somijas)³ un apspriežoties ar dažādu nozaru tirgus dalībniekiem, asociācijām un attiecīgās nozares kompetentām valsts iestādēm.

Atbildīgā institūcija par uztura bagātinātāju reģistrāciju, kā arī uzraudzību uzturvērtības un veselīguma norāžu lietošanu uztura bagātinātāju marķējumā ir PVD. Savukārt Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts „BIOR” (turpmāk – institūts „BIOR”) kā kompetentā iestāde īsteno sadarbību ar Eiropas Komisiju un Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi (turpmāk – EFSA) par uzturvērtības un veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem. Institūta „BIOR” pienākumos ietilpst uzņēmēju pieteikumu pārbaude par veselīguma norādēm, derīgu pieteikumu pārsūtīšana EFSA, kā arī konsultāciju sniegšana par veselīguma norāžu lietošanu.⁴

Šajā dokumentā nav aptvertas visas komercpraksi izvirzāmās vispārējās prasības. Papildu informāciju par komercprakses jēdziena izpratni, negodīgas komercprakses izpausmes veidiem, vidusmēra patērētāja definīciju, citiem būtiskiem komercprakses izvērtēšanas konceptiem, jēdzieniem un prasībām iespējams skatīt PTAC uzņēmējiem sniegtajā informācijā par negodīgu komercpraksi⁵, kā arī Eiropas Komisijas izstrādātajās vadlīnijās *Direktīvas 2005/29/EK, kas attiecas uz negodīgu komercpraksi, īstenošanas un piemērošanas vadlīnijas*⁶.

³ Nutrition and health claims. Guidance to compliance with Regulation (EC) 1924/2006 on nutrition and health claims made on foods. Department of health. November 2011. Pieejams: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/204320/Nutrition_and_health_claims_guidance_November_2011.pdf

Nutrition and Health Claim Guide for food supervisors and food business operators. Finnish Food safety Authority Evira. Guideline 17052/1/en, August 2011.

⁴ <https://www.bior.lv/lv/valsts-delegetas-funkcijas/veseliguma-un-uzturvertibas-norades>

⁵ <http://www.ptac.gov.lv/lv/content/negod-ga-komercprakse-un-rekl-ma>

⁶ http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/files/ucp_guidance_en.pdf

1. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS

Latvijas Republikā spēkā esošie galvenie komercprakses jomu, kā arī citus patērētāju tiesību aizsardzības aspektus saistībā ar uztura bagātinātāju piedāvāšanu regulējošie normatīvie akti ir:

- **Patērētāju tiesību aizsardzības likums**, pieņemts 1999.gada 18.martā;
- **Negodīgas komercprakses aizlieguma likums**, pieņemts 2007.gada 22.novembrī;
- Ministru kabineta 2015.gada 1.decembra noteikumi Nr.685 „**Prasības uztura bagātinātājiem**”;
- **Eiropas Savienības normatīvie akti.**

Patērētāju tiesību aizsardzības likums nosaka vispārīgās prasības, kuras saimnieciskās vai profesionālās darbības veicējiem jānodrošina tiesiskajās attiecībām ar patērētājiem.

Negodīgas komercprakses aizlieguma likumā (turpmāk – NKAL) iekļautas tiesību normas, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2005.gada 11.maija direktīvas 2005/29/EK.⁷ NKAL mērķis ir nodrošināt patērētāju tiesību un ekonomisko interešu aizsardzību, *aizliedzot komercprakses īstenotājiem izmantot negodīgu komercpraksi attiecībā pret patērētājiem*. Saskaņā ar NKAL 4.panta pirmo un otro daļu ir aizliegta maldinoša, agresīva un profesionālajai rūpībai neatbilstoša komercprakse, kas negatīvi ietekmē vai var negatīvi ietekmēt vidusmēra patērētāja vai to grupas ekonomisko rīcību.

Lai īstenotu godīgu, tostarp profesionālajai rūpībai atbilstošu komercpraksi uztura bagātinātāju jomā, komercprakses īstenotājiem ir jāsniedz patērētājiem atbilstoša un patiesa informācija, kas nepieciešama patērētāju ekonomisko interešu nodrošināšanai (lēmuma pieņemšanai par produkta iegādi). Neskaidras, patiesībai neatbilstošas un citādi maldinošas informācijas sniegšana (maldinošas darbības) un patērētāju lēmumu pieņemšanai būtiskas informācijas noklusēšana (maldinoša noklusēšana) ir uzskatāma par maldinošu (negodīgu) komercpraksi.⁸ Negodīgas komercprakses aizlieguma pārkāpums ir saskatāms arī gadījumā, ja tiek īstenota jebkuros apstākļos maldinoša komercprakse, proti, tās ietvaros tiek sniegta patiesībai neatbilstoša informācija par produkta (uztura bagātinātāja) ārstnieciskajām vai slimību profilaktiskajām īpašībām un/vai likumīgu pārdošanu.⁹

Prasības, kuras piemērojamas patērētājiem adresētajai uztura bagātinātāju reklāmai, nosaka Ministru kabineta 2015.gada 1.decembra noteikumi Nr.685 „Prasības uztura bagātinātājiem” (turpmāk – Noteikumi).

Savukārt Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr.1924/2006 (2006.gada 20.decembris) *par uzturvērtības un veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem* (turpmāk – Regula Nr.1924/2006), kā arī Komisijas Regula (ES) Nr.432/2012 (2012.gada 16.maijs), *ar ko izveido sarakstu ar atļautajām veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem, kuras*

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2005.gada 11.maija direktīvas 2005/29/EK, kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes regulu 2006/2004/EK („Negodīgas komercprakses direktīva”).

⁸ Skat. NKAL 4.panta otrās daļas 2.punktu, 6.pantu, 9.panta pirmo daļu un 10.panta pirmo daļu.

⁹ Skat. NKAL 11.panta 9. un 17.punktu.

neattiecas uz slimības riska samazināšanu un uz bērnu attīstību un veselību (turpmāk – Regula Nr.432/2012) nosaka prasības, kuras jāņem vērā, sniedzot veselīguma norādes marķējuma, noformējuma vai reklāmas veidā uz pārtikas produktiem. Tā kā uztura bagātinātāji ir pārtikas produkti parastā uztura papildināšanai koncentrētu (vitamīnu un minerālvielu) veidā vai citas vielas, kurām ir uzturvērtība vai fizioloģiskā ietekme, atsevišķi vai kombinācijās, tad Regulā Nr.1924/2006 un Regulā Nr.432/2012 minētās prasības attiecas uz uztura bagātinātājiem.¹⁰

Iepriekš minēto tiesību aktu ievērošanas uzraudzību savas kompetences ietvaros (negodīgas komercprakses jomā) veic PTAC.

¹⁰ Noteikumu 6.punkts.

2. KOMERCPRAKSE, IZMANTOJOT VESELĪGUMA NORĀDES

Īstenojot komercpraksi, kuras ietvaros tiek sniegti apgalvojumi, kas liecina vai norāda uz saikni starp pārtiku un veselību, jāņem vērā Regulas Nr.1924/2006 prasības.

Regulas Nr.1924/2006 prasības tiek piemērotas, ja pastāv šādi **nosacījumi**:

- tiek sniegta veselīguma norāde;
- veselīguma norāde tiek izmantota komerciālajā saziņā marķējuma, noformējuma vai reklāmas veidā, *piemēram*:
 - *dažāda veida mārketinga aktivitātes,*
 - *produktu prezentācijas,*
 - *drukāto reklāmas materiālu izplatīšana,*
 - *uztura bagātinātāju piedāvājumi elektroniskajā vidē, t.sk. interneta veikalos, dažādās tīmekļvietnēs,*
 - *reklāma elektroniskajos masu mēdijos – televīzijā vai radio, kā arī plašsaziņas līdzekļos – prese u.c.*
- veselīguma norāde attiecas uz pārtikas produktu (uztura bagātinātāju), ko piedāvā patērētājiem.

Atbilstoši Regulā Nr.1924/2006 noteiktajam, **veselīguma norādes ir aizliegtas, ja tās neatbilst Regulā Nr.1924/2006 minētajiem vispārējiem principiem un īpašajiem nosacījumiem un ja par tām nav izsniegta atļaujas, un tās nav iekļautas Regulā Nr.1924/2006 paredzētajā sarakstā ar norādēm, par kurām izsniedz atļaujas.**¹¹

Tādējādi, lai gan veselīguma norāžu izmantošana komercpraksē ir brīvprātīga, komercprakses īstenošanai drīkst izmantot tikai tādas veselīguma norādes, kuras ir atļautas saskaņā ar Regulu Nr.1924/2006 (ir iekļautas vienā no atļauto veselīguma norāžu sarakstiem) un kuru lietošana atbilst Regulas Nr.1924/2006 prasībām. Ja tas netiek ievērots, pret patērētājiem īstenojot komercpraksi var tikt vērtēta kā maldinoša un/vai profesionālajai rūpībai neatbilstoša komercprakse.

Saraksts ar veselīguma norādēm, ko atļauts lietot uz pārtikas produktiem (uztura bagātinātājiem), ir iekļauts Regulas Nr.432/2012 pielikumā, kā arī citu regulu pielikumos, ar kurām tiek papildināts atļauto veselīguma norāžu saraksts.¹² Tas nozīmē, ka cita veida norādes, piemēram, ar patvaļīgi interpretētu, mainītu vai paplašinātu atļauto veselīguma norāžu saturu, nav pieļaujamas.

Regula Nr.1924/2006 attiecas arī uz uzturvērtības norāžu lietošanu komerciālajā saziņā marķējuma, noformējuma vai reklāmas veidā. Atļautās uzturvērtības norādes un tām piemērojamie nosacījumi ir iekļauti Regulas Nr.1924/2006 pielikumā.

¹¹ Skat. Regulas Nr.1924/2006 10.panta 1.punktu.

¹² Skat. Komisijas Regulu (ES) Nr.536/2013 (2013.gada 11.jūnija), ar kuru groza Komisijas Regulu (ES) Nr.432/2012, ar ko izveido sarakstu ar atļautajām veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem, kuras neattiecas uz slimības riska samazināšanu un uz bērnu attīstību un veselību; Komisijas Regulu (ES) Nr.851/2013 (2013.gada 3.septembris), ar ko atļauj noteiktas veselīguma norādes uz pārtikas produktiem, kuras neattiecas uz slimības riska samazināšanu un uz bērnu attīstību un veselību un ar ko groza Regulu (ES) Nr.432/2012; Komisijas Regulu (ES) Nr.1018/2013 (2013.gada 23.oktobris), ar ko groza Komisijas Regulu (ES) Nr.432/2012, ar ko izveido sarakstu ar atļautajām veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem, kuras neattiecas uz slimības riska samazināšanu un uz bērnu attīstību un veselību; Komisijas Regulu (ES) Nr.40/2014 (2014.gada 17.janvāris), ar ko atļauj konkrētu veselīguma norādi uz pārtikas produktiem, kas neattiecas uz slimības riska samazināšanu un uz bērnu attīstību un veselību un ar ko groza Regulu (ES) Nr.432/2012; Komisijas Regulu (ES) Nr.2015/7 (2015.gada 6.janvāris), ar ko atļauj tādu veselīguma norādi uz pārtikas produktiem, kura neattiecas uz slimības riska samazināšanu un uz bērnu attīstību un veselību un ar ko groza Regulu (ES) Nr.432/2012.

PIEMĒRS:

1. Atļautās veselīguma norādes „Riboflavīns (B2 vitamīns) palīdz uzturēt normālu redzi” saturs tiek mainīts uz šādu formulējumu: „Pateicoties riboflavīnam, cilvēkam var ievērojami uzlaboties redze”

2. Atļautās veselīguma norādes „C vitamīns veicina normālu imūnsistēmas darbību” saturs tiek mainīts uz šādu formulējumu: „C vitamīns palīdz cīnīties pret saaukstēšanos vīrusu infekciju laikā”

Ja komercprakses ietvaros tiek izmantotas veselīguma norādes ar mainītu, paplašinātu atļauto veselīguma norāžu saturu, tad šāda komercprakse varētu tikt uzskatīta par maldinošu un profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi

Eiropas Komisija ir izveidojusi un uztur Pārtikas produktu uzturvērtības un veselīguma norāžu reģistru, kurā iekļauj atļautās (angļu val.,: *Authorised*) veselīguma norādes un nosacījumus, kas uz tām attiecas, kā arī noraidītās (angļu val.,: *Non-authorised*) veselīguma norādes un iemeslus, kāpēc tās noraidītas.¹³

Minētais reģistrs ir pieejams Eiropas Komisijas tīmekļvietnē http://ec.europa.eu/food/safety/labelling_nutrition/claims/register/public/?event=search.

! Jāņem vērā, ka pierādīšanas pienākums attiecībā uz komercpraksē izmantoto informāciju ir komercprakses īstenotājam, un gadījumā, ja tas attiecīgo informāciju nevar pierādīt, uzskatāms, ka komercpraksē izmantotā informācija ir neprecīza vai nepatiesa. Līdz ar to komercprakses īstenotājam ir jāspēj dokumentāri pamatot komercpraksē izmantotos apgalvojumus/ informāciju par uztura bagātinātājiem, tostarp izmantotās veselīguma norādes.¹⁴

! Ja komercprakses īstenotājs vēlas lietot tādas veselīguma norādes, kuras vēl nav reģistrētas, tad saskaņā ar Regulas Nr.1924/2006 18.pantā ietverto regulējumu komercprakses īstenotājam ir tiesības iesniegt kompetentajā iestādē pieteikumu, lai veselīguma norādi, kura nav reģistrēta, iekļautu atļauto veselīguma norāžu sarakstā.¹⁵ Dokumentus, tostarp zinātnisko pētījumu datus, ir jāiesniedz, ievērojot prasības, kuras ir noteiktas Komisijas Regulā (EK) Nr.353/2008 (2008.gada 18.aprīlis), ar ko izveido īstenošanas noteikumus pieteikumiem par veselīguma norāžu atļaujām saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr.1924/2006 15.pantu.

¹³ Skat. Regulas Nr.1924/2006 19.pantu

¹⁴ Skat. NKAL 15.panta trešo daļu.

¹⁵ Informācija par jaunas veselīguma norādes iesniegšanas kārtību ir pieejama institūta „BIOR” mājas lapā: <https://www.bior.lv/lv/valsts-delegetas-funkcijas/veseliguma-un-uzturvertibas-norades/jaunas-norades-iesniegšanas-process>

2.1. VISPĀRĒJIE PRINCIPI

Atbilstoši Regulā Nr.1924/2006 noteiktajiem *vispārējiem principiem*¹⁶, veselīguma un uzturvērtības norāžu marķējumā, noformējumā un reklāmā, jāņem vērā, ka:

2.1.1. Veselīguma un uzturvērtības norādes Kopienas laisto pārtikas produktu marķēšanai, noformēšanai un reklāmai var izmantot tikai tad, ja tās atbilst Regulas Nr.1924/2006 noteikumiem;

2.1.2. Veselīguma un uzturvērtības norāžu lietošana nedrīkst:

- būt kļūdaina, neskaidra vai maldinoša;
- radīt šaubas par citu pārtikas produktu drošumu un/vai uzturvērtības pietiekamību;
- mudināt vai attaisnot pārmērīgu pārtikas produktu patēriņu;
- paust, likt domāt vai netieši norādīt, ka līdzsvarots un daudzveidīgs uzturs parasti nevar nodrošināt nepieciešamo uzturvielu daudzumu;
- tekstā vai ilustrētā, grafiskā vai simboliskā atveidojumā norādīt uz organisma funkciju izmaiņām, kas patērētājam var radīt vai kāpināt baiļu sajūtu.¹⁷

2.1.3. Veselīguma un uzturvērtības norādes ir atļauts lietot tikai tad, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

- saskaņā ar vispārpieņemtiem zinātniskiem pierādījumiem ir pierādīts, ka veselīguma un uzturvērtības norādē minētās vielas klātbūtnei, neesamībai vai samazinātam daudzumam pārtikas produktā vai pārtikas produktu kategorijā ir labvēlīga uzturvērtība vai fizioloģiskā ietekme;
- veselīguma un uzturvērtības norādē minētā uzturviela vai cita viela galaproduktā ir ievērojamā daudzumā vai tādā daudzumā, kurš rada uzturvērtību vai fizioloģisku ietekmi, vai tās nav vai tā ir samazinātā daudzumā, kurš radīs uzturvērtību vai fizioloģisku ietekmi, proti, *ja komercpraksē tiek izmantoti apgalvojumi par to, ka uztura bagātinātājs ir vitamīnu un/vai minerālvielu avots, kā arī tiek izmantoti jebkuri citi apgalvojumi, ko patērētājs tā varētu saprast, tad jāņem vērā, ka šādus apgalvojumus drīkst izmantot tikai tad, ja konkrētais produkts satur vismaz būtisku to daudzumu, kā definēts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr.1169/2011 (2011.gada 25.oktobris) par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem (turpmāk – Regula Nr.1169/2011) 13.pielikumā.¹⁸ Spriežot par to, kas ir uzskatāms par ievērojamu daudzumu, **parasti būtu jāņem vērā šādi apjomi: - 15% no uzturvielu atsauces vērtības, kas minēta Regulas Nr.1169/2011 13.pielikuma 1.punktā, uz 100 g vai 100 ml – produktiem, kas nav dzērieni, - 7,5 % no uzturvielu atsauces vērtības, kas minēta Regulas Nr.1169/2011 13.pielikuma 1.punktā, uz 100 ml – dzērieniem, vai 15 % no uzturvielu atsauces vērtības, kas minēta Regulas Nr.1169/2011 13.pielikuma 1.punktā, uz porciju, ja iepakojums satur tikai vienu porciju.¹⁹***
- attiecīgajā gadījumā veselīguma un uzturvērtības norādē minētā uzturviela vai cita viela ir tādā veidā, ko organisms spēj izmantot;

¹⁶ Skat. Regulas Nr.1924/2006 2.nodaļu

¹⁷ Skat. Regulas Nr.1924/2006 3.pantu

¹⁸ Skat. Regulas Nr.1924/2006 pielikumu.

¹⁹ Skat. Regulas Nr.2011/1169 13.pielikuma A daļas 2.punktu.

- produkta daudzums, ko pamatoti varētu uzskatīt par saprātīgu patērējamu, nodrošina nozīmīgu veselīguma un uzturvērtības norādē minētās uzturvielas vai citas vielas daudzumu;
- ir atbilstība īpašiem nosacījumiem, kas noteikti Regulas Nr.1924/2006 III un IV nodaļā.

2.1.4. Veselīguma un uzturvērtības norāžu lietošana ir pieļaujama tikai tad, ja vidusmēra patērētājs var saprast veselīguma norādē aprakstīto labvēlīgo ietekmi.

2.1.5. Veselīguma un uzturvērtības norādes attiecas uz pārtikas produktu, kas gatavs patēriņam.²⁰

Ja produkta marķējumā, noformējumā vai reklāmā tiek izmantota preču zīme, zīmolvārds vai brīvi izvēlēts nosaukums, ko varētu interpretēt kā uzturvērtības vai veselīguma norādi, ir jāņem vērā Regulā Nr.1924/2006 noteiktās papildu prasības, kas paredz, ka preču zīmi, zīmolvārdu vai brīvi izvēlētu nosaukumu drīkst lietot ar nosacījumu, ja tam marķējumā, noformējumā vai reklāmā pievieno līdzīgu uzturvērtības vai veselīguma norādi, kas atbilst Regulas Nr.1924/2006 noteikumiem.²¹

2.2. ĪPAŠIE NOSACĪJUMI VESELĪGUMA NORĀŽU IZMANTOŠANAI

Saskaņā ar Regulā Nr.1924/2006 minētajiem *īpašajiem nosacījumiem*, marķējumā, vai, ja nav marķējuma – noformējumā, un reklāmā, sniedzot veselīguma norādes, iekļauj šādu informāciju²²:

1) *paziņojumu, kas uzsver dažāda un līdzsvarota uztura un veselīga dzīvesveida nozīmi.*

Šis informācijas mērķis ir palīdzēt patērētājam izprast attiecīgā produkta konkrēto labvēlīgo ietekmi. Ar to tiek uzsvērts, ka patērētājiem būtu jābūt informētiem par to, ka, lai panāktu veselīgu ietekmi, konkrētais produkts būtu jāpatērē daudzveidīga un līdzsvarota uztura ietvaros, un tas nebūtu jālieto pārmērīgi lielos daudzumos, kā arī par to, ka attiecīgā produkta, kuram ir veselīguma norāde, patēriņš daudzveidīga un līdzsvarota uztura ietvaros ir tikai viens no veselīga dzīvesveida aspektiem.²³

2) *pārtikas produkta daudzumu un patēriņa veidu, kāds ir vajadzīgs, lai panāktu norādīto labvēlīgo ietekmi.*

3) *attiecīgā gadījumā paziņojumu personām, kurām vajadzētu izvairīties no attiecīgā pārtikas produkta lietošanas.*

4) *brīdinājumu uz produktiem, kas pārmērīgas lietošanas gadījumā varētu apdraudēt veselību.*

Attiecībā uz samazināta slimības riska norādēm, ir jābūt arī *paziņojumam, kurā norādīts, ka slimībai, uz kuru attiecas norāde, var būt vairāki riska faktori un ka izmaiņām vienā no šiem riska faktoriem var būt vai var arī nebūt labvēlīga ietekme.*²⁴

²⁰ Skat. Regulas Nr.1924/2006 5.panta 2. un 3.punktu.

²¹ Skat. Regulas Nr.1924/2006 1.panta 3.punktu.

²² Skat. Regulas Nr.1924/2006 10.panta 2.punktu.

²³ Skat. Komisijas īstenošanas lēmumu (2013.gada 24.janvāris), ar ko pieņem pamatnostādnes par to, kā īstenojami īpaši nosacījumi attiecībā uz veselīguma norādēm, kas izklāstīti Eiropas parlamenta un padomes regulas (EK) Nr.1924/2006 10.pantā

²⁴ Skat. Regulas Nr.1924/2006 14.panta 2.punktu.

2.3. VESELĪGUMA NORĀDES UN TO VEIDI

2.3.1. Veselīguma norāde ir jebkura norāde, kas pauž, liek domāt vai netieši norāda, ka pastāv saikne starp pārtikas produktu kategoriju, pārtikas produktu vai kādu tā sastāvdaļu un veselību.²⁵

Piemēram, norāde „*satur kalciju*” attiecas tikai uz pārtikas produkta sastāvu un tā ir uzturvērtības norāde, savukārt norāde „*kalcijš palīdz uzturēt kaulu veselību*” attiecas uz kalcija funkciju organismā un tāpēc tā ir uzskatāma par veselīguma norādi.²⁶

2.3.2. Veselīguma norāžu veidi:

- **Veselīguma norādes, kas neattiecas uz slimības riska samazināšanu, kā arī bērnu attīstību un veselību.**

Tās attiecas uz:

- uzturvielu vai citu vielu nozīmi augšanā, attīstībā un organisma funkciju veikšanā (piemēram: „*Varš veicina normālu nervu sistēmas darbību*”)
- psihes un uzvedības funkcijām (piemēram: „*Magnijs veicina normālas psiholoģiskās funkcijas*”)
- novājēšanu, svara kontroli, svara samazināšanu, izsalkuma sajūtas samazināšanu, sāta sajūtas pieaugumu, ar uzturu uzņemtās enerģijas samazināšanu. (piemēram: „*Diētā ar samazinātu enerģētisko vērtību glikomannāns veicina svara samazināšanu*”)

Pie minētā veselīguma norāžu veida pieder arī veselīguma norādes, kuras aizsargā īpašumtiesības un tās atļauts izmantot tikai konkrētam ražotājam (t.i., norādes, kurās ietverta prasība pēc īpašumtiesību datu aizsardzības, piemēram: „*Regulāri lietojot ikdienā kreatīnu, var uzlabot izturības treniņa ietekmi uz muskuļa spēku pieaugušajiem vecumā virs 55 gadiem*”²⁷), kā arī veselīguma norādes, kuru novērtēšana EFSA vai izskatīšana Eiropas Komisijā vēl nav pabeigta.

Veselīguma norādes, kuru novērtēšana un izskatīšana nav pabeigta, ir apkopotas sarakstā, kurš publicēts Eiropas Komisijas tīmekļvietnē: <http://ec.europa.eu/nuhclaims/> (Skat. *Some function claims, for which the assessment by EFSA or the consideration by the Commission is not finalised*). Šajā sarakstā ir norādīti attiecīgo ierakstu numuri konsolidētajā sarakstā, kas iesniegts novērtēšanai EFSA (*Database of health claims submitted to EFSA for evaluation*).²⁸ Šīs norādes var turpināt izmantot saskaņā ar Regulas Nr.1924/2006 27.panta 5. un 6.punktu.

Minētās funkcionālās veselīguma norādes ir apkopotas arī EFSA datubāzē (*Register of Questions*), kurā tās ir iespējams atlasīt gan pēc identifikācijas numuriem, gan arī pēc attiecīgo sastāvdaļu nosaukumiem – angļu valodā (augiem un to ekstraktiem – latīņu valodā).²⁹

²⁵ Skat. Regulas Nr.1924/2006 2.panta otrās daļas 5.punktu.

²⁶ Nutrition and health claims. Guidance to compliance with Regulation (EC) 1924/2006 on nutrition and health claims made on foods. Department of health. November 2011. Pieejams: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/204320/Nutrition_and_health_claims_guidance_November_2011.pdf

²⁷ Skat. Komisijas īstenošanas regulu (ES) 2017/672 ar ko atļauj tādu veselīguma norādi uz pārtikas produktiem, kura neattiecas slimības riska samazināšanu un uz bērnu attīstību un veselību, un ar ko groza Regulu (ES) Nr.432/2012.

²⁸ Skat. <https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/article13>

²⁹ Skat. <http://registerofquestions.efsa.europa.eu/>

- **samazināta slimības riska norādes.**

Tās ir jebkuras veselīguma norādes, kas pauž, liek domāt vai netieši norāda, ka attiecīgās pārtikas produktu kategorijas, pārtikas produkta vai kādas tā sastāvdaļas lietošana būtiski mazina kādu saslimšanas riska faktoru. Piemēram, „*kalcijs palīdz samazināt kaulu minerālvielu zudumu sievietēm pēc menopauzes. Zems kaulu minerālais blīvums ir riska faktors osteoporotiskiem kaulu lūzumiem*”.³⁰

- **veselīguma norādes, kuras attiecas uz bērnu attīstību un veselību.**³¹

Tās ir veselīguma norādes, kuru zinātniskais pamatojums attiecas tikai uz bērnu attīstību un veselību. Piemēram, „*Dokosaheksānskābe (DHA) veicina normālu redzes attīstību zīdaiņiem līdz 12 mēnešu vecumam*”.³²

2.4. IEROBEŽOJUMI VESELĪGUMA NORĀŽU IZMANTOŠANĀ

2.4.1. Nav atļautas šādas veselīguma norādes³³:

2.4.1.1. norādes, kurās apgalvots, ka attiecīgā produkta nelietošana var ietekmēt veselību.

PIEMĒRS:

Reklāmā tiek apgalvots, ka produktu X ir nepieciešams lietot, lai izvairītos no redzes pasliktināšanās, jo produkta X sastāvā ir viela, kas palīdz nodrošināt normālu redzi.



Minētais apgalvojums var radīt patērētājiem maldinošu priekšstatu, ka produkta X nelietošana var ietekmēt acu veselību, jo tā sastāvā ir viela, kas palīdz nodrošināt normālu redzi. Šāda komercprakse var tikt uzskatīta par maldinošu un profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi.

2.4.1.2. norādes par svara zaudēšanas ātrumu vai lielumu.

PIEMĒRS: Reklāmā tiek sniegti apgalvojumi par neticami ātru iedarbību (īsā laika periodā produkts palīdzēs atbrīvoties no liekajiem kilogramiem). Konkrētajā gadījumā tiek izmantotas neatļautas veselīguma norādes, līdz ar to šāda komercprakse var tikt uzskatīta par maldinošu un profesionālai rūpībai neatbilstošu komercpraksi.

³⁰ Skat. Komisijas Regulu (ES) Nr.1228/2014 (2014.gada 17.novembris), ar ko piešķir un noraida atļaujas konkrētām veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem, kuras attiecas uz slimības riska samazināšanu

³¹ Skat. Eiropas Komisijas mājas lapā: https://ec.europa.eu/food/safety/labelling_nutrition/claims/health_claims_en

³² Skat: Komisijas Regulu (ES) Nr.440/2011 (2011.gada 6.maijs) par atļauju piešķiršanu un atļaujas piešķiršanas atteikumu konkrētām veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem, kuras attiecas uz bērna attīstību un veselību.

³³ Skat Regulas Nr.1924/2006 12.punktu.



2.4.1.3. norādes par ieteikumiem, ko snieguši individuāli ārsti vai veselības speciālisti (piemēram, farmaceiti, uztura vai sabiedrības veselības speciālisti u.c.) **un tādās asociācijās, kas nav minētas Regulas Nr.1924/2006 11.pantā.**³⁴

PIEMĒRS:

Uztura bagātinātāja reklāmā norādīts: „Valters Shulte, diētas ārsts un uztura speciālists iesaka: „Godži ogu kapsulas satur polisaharīdus, kas efektīvi samazina svaru, pie kam uzlabojas pārtikas apstrāde enerģijā, nevis taukos”



Reklāmā sniegts ārsta ieteikums (neatļauta veselīguma norāde), kas var pastiprināt patērētāju uzticību produktam un radīt maldinošu priekšstatu par produkta īpašībām. Šāda komercprakse var tikt uzskatīta par maldinošu un profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi.

2.4.1.4. ārstnieciskās norādes.

Uztura bagātinātāju reklāmā (t.sk. marķējumā un noformējumā) **nedrīkst ietvert norādi, ka uztura bagātinātājs novērš, ārstē vai izārstē slimības, vai minēt šādu iespēju.**³⁵

Ja komercprakses īstenotājs sniedz patiesībai neatbilstošu informāciju, par to, ka prece vai pakalpojums var palīdzēt izārstēt slimības, novērst disfunkciju vai fiziskos defektus, tad šāda komercprakse tiek vērtēta kā **jebkuros apstākļos maldinoša komercprakse.**³⁶

Proti, jebkuros apstākļos maldinoša komercprakse ir konstatējama gadījumos, kad komercpraksē tiek sniegta informācija, kas:

- Tieši norāda vai atsaucas uz to, ka uztura bagātinātājs novērš, ārstē vai izārstē slimības.

³⁴ Skat. Regulas Nr.1924/2006 12.pantu.


³⁵ Skat. Noteikumu 24.1.apakšpunktu.

³⁶ Skat. NKAL 11.panta 17.punktu.

- Netieši norāda, ka uztura bagātinātājs novērš saslimšanu, ārstē vai izārstē slimības, piemēram:
 - dažādi apgalvojumi par ārstniecību, profilaksi, pacientu grupām, pacientu atsauksmes u.tml.;
 - reklāmas vai tīmekļvietnes kopējais saturiskais noformējums, kas var radīt maldinošu priekšstatu patērētājiem (uztura bagātinātāji ir izvietoti interneta veikala sadaļās „Zāles”, „Gremošanas trakta slimības” u.tml., vai arī reklāmās un tīmekļvietnēs ir izvietoti dažādi raksti vai informācija par slimībām un to profilaksi u.c.)

PIEMĒRS 1: Par jebkuros apstākļos maldinošu komercpraksi var tikt uzskatīta komercprakse, ja uztura bagātinātāja aprakstā, piemēram, tiek sniegta šāda informācija: „konkrētais produkts satur vielas, kurām piemīt ārstnieciskas īpašības – spēja identificēt ļaundabīgus audzējus un cīnīties ar jebkādiem vīrusiem – gan tādiem, kas rada iesnas, gan arī, piemēram, AIDS”.

Informācija pārdevēja tīmekļvietnē:



Modelis rc0294
Pieejamība Pieejams

9,61€

Daudzums 1 Pievienot

Apraksts

satur Beta glukānus, kas ir polisaharīdi, kas tiek izdalīti no dažādām ēdamām sēnēm, piemēram, šitakē, maitakē, arī gailenēm. No sēnēm izdalītajam beta glukānam piemīt unikālas ārstnieciskās īpašības: spēja identificēt ļaundabīgus audzējus un cīnīties ar jebkādiem vīrusiem – gan ar visnevainīgākajiem rinovīrusiem, kas rada iesnas, gan ar retrovīrusiem, piemēram, AIDS.

Šī viela ir nozīmīga organisma atveseļošanās procesā pēc staru un ķīmijas terapijas, tā ir efektīva arī pret metastāzēm.

Sastāvs: Želatīns, Lactobacillus acidophilus 1 x 10 8 KVV, 1.3 β-glukāns, Glikopeptīdi, no pienskābo baktēriju hidrolizāta izvilkuma, Topinambūra pulveris.

Lietošana: 1-2 tabletes dienā.

Kontrindikācijas: nav, izņemot kāda noteikta preparāta komponenta individuālās nepanesības gadījumā.

PIEMĒRS 2:

1. Reklāmā norādīts: „Zemestauki satur vielas, kas kavē ļaundabīgo audzēju, vīrusu slimību un aterosklerozes attīstību. Sēne aktivizē makrofāgus, kuri iznīcina vēža šūnas”

2. Tīmekļvietnē uztura bagātinātāja aprakstā ir norādīts: „Lietošanas indikācijas: žultsceļu diskinēzija, hroniskie hepatīti, aknu ciroze, aknu toksiskie bojājumi, varikozas vēnas”

3. Uztura bagātinātāja reklāmā minēts: „Greipfrūtu ekstrakts ir netoksiska un droša alternatīva antibiotikām. Ekstrakts spēj iznīcināt 70 veidus slimību izraisošo baktēriju, 30 veidu sēnīšu un vairāk kā 100 dažādu parazitisko viensūņu”



Konkrētajā gadījumā tiek izmantotas neatļautas veselīguma norādes (ārstnieciskās norādes), līdz ar to šāda komercprakse var tikt uzskatīta par jebkuros apstākļos maldinošu komercpraksi

PIEMĒRS 3: Par jebkuros apstākļos maldinošu komercpraksi var tikt uzskatīta komercprakse, ja reklāmā par uztura bagātinātāju sniegts apgalvojums: „Pretvēža vitamīns”.



PIEMĒRS 4: Tīmekļvietnes saturiskais noformējums un uztura bagātinātāja izvietojanas veids tīmekļvietnē var radīt maldinošu priekšstatu patērētājiem, ka uztura bagātinātājam piemīt ārstnieciskās īpašības (ārstē kuņģa čūlu). Šāda komercprakse var tikt uzskatīta par jebkuros apstākļos maldinošu komercpraksi.

Informācija pārdevēja tīmekļvietnē:

 ▶ *Gremošanas sistēma* ▶ *Kuņģa čūla un dedzināšana* ▶



2.4.2. Uztura bagātinātāju marķējumā, reklāmā un noformējumā **nedrīkst ietvert jebkuras tiešas vai netiešas norādes, ka līdzsvarots un daudzveidīgs uzturs nespēj nodrošināt pietiekamu uzturvielu daudzumu.**³⁷

PIEMĒRS:

Reklāmā sniegts šāds apgalvojums:
„Zinātnieki ir aprēķinājuši, ka visu cilvēkam nepieciešamo uztura vielu diennakts daudzumu no mūsdienu produktiem var saņemt apēdot 50 kg pārtikas! Zinātnieki uzskata uztura bagātinātājus par vienīgo izdīvošanas iespēju cilvēkiem”



No reklāmā sniegtās informācijas patērētāji var iegūt maldinošu priekšstatu, ka uzturs nespēj nodrošināt pietiekamu uzturvielu daudzumu. Šāda komercprakse var tikt vērtēta kā maldinoša un profesionālajai rūpībai neatbilstoša komercprakse

2.5. VISPĀRĒJIE PRINCIPI ATĻAUTO VESELĪGUMA NORĀŽU FORMULĒJUMA PIELĀGOŠANAI

Atbilstoši Eiropas Savienības dalībvalstu ekspertu rekomendācijām, atļauto veselīguma norāžu formulējuma pielāgošanai ir jāņem vērā šādi vispārējie principi:³⁸

2.5.1. Jānodrošina, lai pielāgotajam veselīguma norāžu formulējumam ir tāda pati nozīme kā apstiprinātajam zinātniski pamatotās veselīguma norādes formulējumam.

Jebkurām izmaiņām ir jābūt izdarītām ar mērķi uzlabot izpratni par konkrēto veselīguma norādi, taču nav pieļaujama tās satura izmaiņšana. Izmaiņas jāveic tikai, lai palīdzētu patērētājiem saprast, nevis padarītu veselīguma norādi pievilcīgāku. Jebkurā gadījumā veselīguma norādes izmaiņu veikšana ir jāspēj pamatot ar patērētāja uztverei labvēlīgu rezultātu. Tas nozīmē, ka mainītais veselīguma norādes formulējums nedrīkst būt spēcīgāks par atļauto veselīguma norādi un nedrīkst būt maldinošs.

Aizvietojot, piemēram, apstiprinātās veselīguma norādes formulējumu „*veicina*” ar formulējumu „*atbalsta*”, tiek uzskatīts, ka tiek saglabāta šīs apstiprinātās veselīguma norādes

³⁷ Skat. Noteikumu 24.2.apakšpunkts.

³⁸ Pieejams PVD tīmekļvietnē: https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/PVD/VN_formulejums.pdf

nozīme, savukārt aizstājot veselīguma norādi „*sekmē*” ar norādi „*nodrošina*”, tiek mainīts apstiprinātās veselīguma norādes saturs.

PIEMĒRS 1:

Atļautā veselīguma norāde „*A vitamīns palīdz uzturēt ādas veselību*” izteikta šādā veidā: „*A vitamīns palīdz optimizēt veselīgas ādas uzturēšanu*”



Konkrētajā gadījumā pielāgotais formulējums „*A vitamīns palīdz optimizēt veselīgas ādas uzturēšanu*” maina atļauto veselīguma norādi, līdz ar to šāda komercprakse var tikt uzskatīta par maldinošu un profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi

PIEMĒRS 2: *Uztura bagātinātāja reklāmā sniegta šāda veselīguma norāde: „Magnija citrāts ar B grupas vitamīniem pārliecinoši mazina nogurumu”. Konkrētajā gadījumā reklāmā pielāgotais veselīguma norādes formulējums maina atļautās veselīguma norādes „Magnijs palīdz samazināt nogurumu un nespēku” saturu, līdz ar to šāda komercprakse var tikt uzskatīta par maldinošu un profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi.*



PIEMĒRS 3:

Atļautā veselīguma norāde „*C vitamīns veicina normālu imūnsistēmas darbību*” ir pielāgota šādi: „*C vitamīns stimulē normālu imūnsistēmas darbību*” vai „*C vitamīns optimizē normālu imūnsistēmas darbību*”



Konkrētajā gadījumā pielāgotā veselīguma norāde maina atļautās veselīguma norādes saturu. Šāda komercprakse var tikt uzskatīta par maldinošu un profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi.

Atļauto veselīguma norādi varētu pielāgot šādi:

„*C vitamīns palīdz nodrošināt normālu imūnsistēmas darbību*” vai „*C vitamīns palīdz uzturēt normālu imūnsistēmas darbību*”

2.5.2. Veselīguma norāde ir attiecināma tikai uz uzturvielu, vielu, pārtikas produktu vai pārtikas produktu kategoriju, kuriem tās ir apstiprinātas, bet nevis uz produktu, kas tos satur. Atļautā veselīguma norāde attiecas tikai uz pārtikas produkta (uztura bagātinātāja) sastāvdaļu, nevis uz pašu produktu (uztura bagātinātāju).

PIEMĒRS:

„A vitamīns palīdz uzturēt ādas veselību” ir atļautā veselīguma norāde.

Reklāmā tiek izmantotas šādas veselīguma norādes „Uztura bagātinātājs X palīdz uzturēt ādas veselību” un „Uztura bagātinātājs X palīdz uzturēt ādas veselību, jo uztura bagātinātājs X satur A vitamīnu”



Reklāmā izmantotās veselīguma norādes attiecas uz produktu, nevis uz reklamētā produkta sastāvā esošo vielu (A vitamīns). Līdz ar to šāda komercprakse var tikt uzskatīta par maldinošu un profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi.

Pieņemami būtu teikt šādi: *„Uztura bagātinātājs X satur A vitamīnu, kas palīdz uzturēt ādas veselību”*

Gadījumā, ja uztura bagātinātāja sastāvā ir vairākas vielas, kurām ir apstiprinātas veselīguma norādes, komercprakses īstenotājam ir jāveido formulējums tā, lai tas nemaldinātu patērētājus.

PIEMĒRS 1:

Uztura bagātinātāja sastāvā ir dokosahehsānskābe (DHA) un eikozānpetaēnskābe (EPA). Atļautās veselīguma norādes ir šādas: „EPA un DHA veicina normālu sirds darbību”, „DHA palīdz uzturēt normālu smadzeņu darbību”.

Reklāmā sniegts šāds apgalvojums: „EPA un DHA veicina normālu sirds darbību un palīdz uzturēt normālu smadzeņu darbību”



Reklāmā izmantotais apgalvojums ir maldinošs, jo attiecībā uz EPA nav atļauta norāde par ietekmi uz smadzeņu darbību. Līdz ar to šāda komercprakse var tikt uzskatīta par maldinošu un profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi.

PIEMĒRS 2:

Uztura bagātinātājs satur biotīnu, folātus un niacīnu.

Reklāmā tiek izmantots šāds apgalvojums:

„Vitamīnu maisījums, kas veicina normālu imūnās un nervu sistēmas darbību un palīdz uzturēt ādas veselību”



Reklāmā izmantotais apgalvojums ir maldinošs, jo tas rada iespaidu, ka visi trīs vitamīni ir atbildīgi par katru apgalvojumā minēto ietekmi, kaut gan patiesībā attiecībā uz biotīnu un niacīnu nav atļauta norāde par ietekmi uz imunitāti, savukārt attiecībā uz folātiem nav atļauta norāde par ietekmi uz nervu sistēmas darbību un ādas veselību. Līdz ar to šāda komercprakse var tikt uzskatīta par maldinošu un profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi.

PIEMĒRS 3: Tīmekļvietnē uztura bagātinātāja aprakstā sniegts šāds apgalvojums: *„B vitamīni ir svarīgi cilvēka veselībai – gan cilvēka mentālajai, gan fiziskajai labsajūtai. Tie palīdz nodrošināt normālu enerģijas ieguves vielmaiņu (B1, B2, B3, B5, B6, B12, biotīns). Vitamīns B12 un folskābe veicina normālu asinsradi”*

Tā kā vitamīniem B1, B2, B3, B5, B6, B12, biotīnam ir atļautā veselīguma norāde *„palīdz nodrošināt normālu enerģijas ieguves vielmaiņu”* un vitamīnam B12, folskābei (folāti) ir atļautā veselīguma norāde *„veicina normālu asinsradi”*, tad uztura bagātinātāja aprakstā sniegtais apgalvojums nav uzskatāms par maldinošu patērētājiem.

Informācija pārdevēja tīmekļvietnē:

Befoli putojošās tabletes

Produkta apraksts

MULTIVITAMĪNUS-MINERĀLVIELAS SATUROŠĀ PUTOJOŠĀ TABLETE KATRAI DIENAI

BEFOLI®- putojošās tabletes satur visus nepieciešamākos ūdenī šķīstošos B grupas vitamīnus, C vitamīnu un minerālvielas. Tas satur 8 B grupas vitamīnus, C vitamīnu, kalciju, magniju, cinku un hromu.

B vitamīni ir svarīgi cilvēka veselībai - gan cilvēka mentālajai, gan fiziskajai labsajūtai. Tie palīdz nodrošināt normālu enerģijas ieguves vielmaiņu (B1, B2, B3, B5, B6, B12, biotīns). Vitamīns B12 un folskābe veicina normālu asinsradi,

2.5.3. Vispārīgu, nekonkrētu veselīguma norāžu izmantošana

Saskaņā ar Regulas Nr.1924/2006 10.panta 3.punktu ir pieļaujama tādu apgalvojumu izmantošana, kas atsaucas uz produkta vispārīgu, nekonkrētu labvēlīgu ietekmi uz veselību un labsajūtu. Šādi apgalvojumi patērētājus informē vienkāršā un saprotamā veidā. Tomēr vienlaikus jāņem vērā, ka patērētāji tos var viegli pārprast un/vai nepareizi interpretēt. Līdz ar to tas var radīt patērētājiem priekšstatu, ka produktam piemīt labvēlīgāka ietekme uz veselību nekā tā, kas faktiski iespējama.

Tāpēc, ja tiek sniegta atsauce uz vispārēju, nekonkrētu labvēlīgu ietekmi uz veselību, tad šādai atsaucei ir jābūt saiknei ar atļauto veselīguma norādi.³⁹ Proti, atsaucei uz vispārēju, nekonkrētu labvēlīgu ietekmi uz veselību ir jāpievieno atsauce uz konkrētu veselīguma norādi no atļauto veselīguma norāžu saraksta. Turklāt atļautajai veselīguma norādei, kas pievienota atsaucei uz vispārīgu, nekonkrētu labvēlīgu ietekmi uz veselību, jābūt iekļautai blakus šādai atsaucei vai pēc tās.

Tātad nav pieļaujams komercpraksē izmantot vispārējas un nekonkrētas veselīguma norādes (piemēram, „labai veselībai”, „draudzīgs sirdij”, „labs Tavam vēderam”, „vispārējai veselībai”, „enerģijai un vitalitātei”), ja tām nav pievienotas konkrētas veselīguma norādes no atļauto veselīguma norāžu saraksta.

PIEMĒRS:

Uztura bagātinātāja X, kas satur vielu Y, reklāmā ir minēts šāds apgalvojums: „Labs jūsu ādai”

Reklāmā minētajam apgalvojumam nav pievienota atsauce uz konkrētu atļauto veselīguma norādi. Līdz ar to šāda komercprakse var tikt uzskatīta par maldinošu un profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi.

Pieņemami būtu sniegt šādu apgalvojumu: „Labs jūsu ādai – Y palīdz saglabāt veselīgu ādu” vai „Labs jūsu ādai – uztura bagātinātājs X satur Y, kas veicina veselīgas ādas uzturēšanu”

2.6. ZINĀTNISKO PIERĀDĪJUMU IZMANTOŠANA

Veselīguma norādes pamato ar vispārpieņemtiem zinātniskiem pierādījumiem – zinātniskās publikācijas, monogrāfijas, zinātnisko pētījumu rezultāti, pētniecības institūtu atzinumi u.tml. EFSA ir izstrādājusi vadlīnijas par to, kādiem datiem un pētījumiem jābūt iekļautiem veselīguma norādes zinātniskajā pamatojumā.⁴⁰ Vienlaikus EFSA ir izstrādājusi vadlīnijas arī par atsevišķām veselīguma norāžu grupām (piemēram, norādēm, kas saistītas ar

³⁹ Skat. Komisijas īstenošanas lēmumu (2013.gad 24.janvāris), ar ko pieņem pamatnostādnes par to, kā īstenojami īpaši nosacījumi attiecībā uz veselīguma norādēm, kas izklāstīti Eiropas parlamenta un padomes regulas (EK) Nr.1924/2006 10.pantā.

⁴⁰ Vispārēja informācija ir pieejama EFSA vadlīnijās „General scientific guidance for stakeholders on health claim applications”.

Pieejams: <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2016.4367>

nervu sistēmas darbību, ieskaitot psiholoģiskās funkcijas, un norādēm, kas saistītas ar antioksidantiem, oksidatīvo stresu un kardiovaskulāro veselību).

EFSA izvērtē zinātniskos pierādījumus, to kvalitāti un kvantitāti un sniedz viedokli, vai tie ir pietiekami pamatoti, lai apstiprinātu vielas/produkta ietekmi uz patērētāja veselību.

Ja komercpraksē (piemēram, uztura bagātinātāju reklāmās, uztura bagātinātāju aprakstos tīmekļvietnēs vai interneta veikalos u.c.), izmantojot atļautās veselīguma norādes, tiek sniegta arī informācija par zinātniskiem pierādījumiem (piemēram, reklāmā ietvertas literatūras atsauces uz zinātniskajām publikācijām, zinātnisko pētījumu rezultātiem u.tml.), tad pieļaujams sniegt tikai tādu informāciju par zinātniskiem pierādījumiem, kuri apstiprina norādē minēto produkta vai tā sastāvā esošās vielas ietekmi uz patērētāja veselību.

Ja pierādījumi saistībā ar reklamēto uztura bagātinātāju un tā sastāvā esošo vielu pozitīvo iedarbību uz cilvēka veselību nav zinātniski pietiekami pamatoti, tad šādu pierādījumu vai atsauces uz tiem izmantošana uztura bagātinātāju reklāmās, ir uzskatāma par *jebkuros apstākļos maldinošu komercpraksi*.⁴¹

⁴¹ Skat. NKAL 11.panta 4.punktu.

3. CITAS PRASĪBAS UZTURA BAGĀTINĀTĀJU REKLĀMAI / KOMERCPRAKSEI

3.1. Komerccpraksē, piedāvājot uztura bagātinātājus, ir jāņem vērā, ka *atļauts reklamēt tikai PVD uztura bagātinātāju reģistrā iekļautos uztura bagātinātājus* (pieejams PVD mājas lapā: <https://registri.pvd.gov.lv/ub>).⁴²

Ja tiek reklamēts PVD uztura bagātinātāju reģistrā neiekļauts produkts, tādējādi radot patērētājiem iespaidu, ka produktu drīkst likumīgi pārdot, kaut arī tas neatbilst patiesībai, tad šāda komercprakse uzskatāma par *jebkuros apstākļos maldinošu komercpraksi*.⁴³

3.2. No patērētāju interešu aizstāvības viedokļa raugoties, patērētājs vispirms ir ieinteresēts saņemt būtisko informāciju par piedāvāto produktu, kas viņam nepieciešama, lai pieņemtu uz informāciju balstītu lēmumu veikt darījumu. Līdz ar to komercprakses īstenotājam, piedāvājot patērētājiem uztura bagātinātājus, ir jānodrošina būtiskās informācijas sniegšana, nepieļaujot tās noklusēšanu, *piemēram, maldinājums būtu konstatējams gadījumā, ja uztura bagātinātāja reklāmā piedāvātais produkts tiek apzīmēts kā „preparāts”, „līdzeklis” „profilaktisks līdzeklis” u.tml. Šādā veidā patērētājiem tiek noklusēta informācija par to, ka minētais produkts ir uztura bagātinātājs, tādējādi maldinot patērētājus par reklamētā produkta identitāti un tā īpašībām, liekot domāt, ka tās ir zāles.*

Godīgas informēšanas prakse attiecībā uz reklamās sniegto informāciju par pārtikas produktiem, t.sk. attiecībā uz informāciju par pārtikas produkta identitāti, tā īpašībām, ir noteikta arī Regulā Nr.1169/2011.⁴⁴

Uztura bagātinātāju reklāmās ir jāsniedz šāda būtiskā informācija⁴⁵:

- *norāde „Uztura bagātinātājs”.*
- *norāde „Uztura bagātinātājs neaizstāj pilnvērtīgu un sabalansētu uzturu”, kura aizņem ne mazāk kā piecus procentus no reklāmas apjoma.* Minētajā norādē izmantotajam burtu lielumam ir jābūt tādām, lai norāde aizņemtu lielāko tehniski iespējamo daļu no tekstam paredzētā laukuma.

3.3. Patērētājs ir tiesīgs saņemt patiesu un pilnīgu informāciju par piedāvātajiem produktiem. Līdz ar to komercprakses īstenotājiem katrā konkrētajā gadījumā jāizvērtē, vai komercpraksē izmantotā informācija ir patiesa un tā nemaldina patērētāju – tostarp vispārējās pasniegšanas ziņā, *piemēram, maldinājums būtu konstatējams gadījumā, ja uztura bagātinātāja izvietojums tīmekļvietnes sadaļā „Profilaktiski līdzekļi saaukstēšanās gadījumiem” un informācijas noklusējums par to, ka piedāvātais produkts ir uztura bagātinātājs, radītu maldinošu iespaidu patērētājiem gan par reklamētā produkta identitāti, gan arī produkta ietekmi uz veselību, kas tam nepiemīt.*

⁴² Skat. Noteikumu 25.punktu

⁴³ Skat. NKAL 11.panta 9.punktu.

⁴⁴ Skat. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) N.1169/2011 par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem 7.pantu.

⁴⁵ Skat. Noteikumu 26. un 27.punktu.

PIEMĒRS 1: *Tīmekļvietnē noklusēta informācija, ka piedāvātais produkts ir uztura bagātinātājs. Vienlaikus produkta aprakstā nav ietverta norāde „Uztura bagātinātājs neaizstāj pilnvērtīgu un sabalansētu uzturu”. Šāda komercprakse uzskatāma par maldinošu (maldinoša noklusēšana) un profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi.*

Informācija pārdevēja tīmekļvietnē:



Modelis: rc03140
Pieejamība: Pieejams

5,83€ 5,54€

Daudzums: 1 [Pievienot](#)

Apraksts

Tabletēs ir citrusaugļu šķiedras - tā saucamie pektīni un dabīgais dolomīts, ko iegūst vistīrākajos Norvēģijas reģionos. Kad sakošļātās tabletes sasniedz kuņģa skābi un ar to sajaucas, kuņģa augšdaļā izveidojas maiga putu barjera - kuņģa saturam kļūst grūtāk nokļūt barības vadā un izraisīt nepatīkamas sajūtas. Šo putu pH ir tuvs neitrālajam, tāpēc tās netraucē gremošanai.

Sastāvs: Kalcija magnija karbonāts (dolomīts), Pektīns

Lietošana: Sakošļāt 1-2 tabletes pēc nepieciešamības. Var lietot grūtniecības laikā.

Kontrindikācijas: Nav, izņemot kāda noteikta preparāta komponenta individuālās nepanesības gadījumā.

PIEMĒRS 2:

Uztura bagātinātāja X reklāmā ietverta norāde „Uztura bagātinātājs neaizstāj pilnvērtīgu un sabalansētu uzturu”, kura aizņem mazāk kā 5 % no reklāmas apjoma



Konkrētajā gadījumā nav ievērotas normatīvajos aktos noteiktās prasības un šāda komercprakse varētu tikt vērtēta kā profesionālajai rūpībai neatbilstoša komercprakse

4. NODERĪGI INFORMĀCIJAS AVOTI

- Eiropas Komisijas izstrādātās vadlīnijas *Direktīvas 2005/29/EK, kas attiecas uz negodīgu komercpraksi, īstenošanas un piemērošanas vadlīnijas*.
Pieejamas: http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/files/ucp_guidance_en.pdf
- Eiropas Komisijas vadlīnijas par Regulas Nr.1924/2006 īstenošanu (Guidance on the implementation of Regulation Nr.1924/2006 on nutrition and health claims made on foods conclusions of the standing committee on the food chain and animal health) Pieejamas: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/labelling_nutrition_claim_reg-2006-124_guidance_en.pdf
- Eiropas Komisijas vadlīnijas par pieļaujamajām uzturvielu un vitamīnu un minerālvielu svārstībām produktā gadījumos, kad tiek izmantotas veselīguma norādes. Pieejams: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/labelling_nutrition-vitamins_minerals-guidance_tolerances_1212_en.pdf
- Uztura bagātinātāji. Vadlīnijas. Pārtikas un veterinārais dienests, Rīga, 2015.
Pieejamas: https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/PVD/UB%20Vadlinijas_11022016_AKT_1.pdf
- Eiropas Savienības dalībvalstu ekspertu rekomendācijas par vispārējiem principiem, kuri būtu jāievēro atļauto veselīguma norāžu formulējuma pielāgošanā (General principles to be respected if the wording of an authorised health claim adapted).
Pieejams: https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/PVD/VN_formulejums.pdf
- PVD Uztura bagātinātāju reģistrs. Pieejams: <https://registri.pvd.gov.lv/ub>
- Eiropas Savienības Pārtikas produktu uzturvērtības un veselīguma norāžu reģistrs (EU Register of nutrition and health claims on foods). Pieejams: http://ec.europa.eu/food/safety/labelling_nutrition/claims/register/public/?event=register_home
- Informācija par veselīguma norādēm. Pieejama PVD mājas lapā: <https://www.zm.gov.lv/partikas-un-veterinara-is-dienests/statiskas-lapas/veseliguma-norades?id=7657#jump>
- Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (European Food Safety Authority). Pieejams: <http://www.efsa.europa.eu/>
- Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts “BIOR”. Pieejams: <https://www.bior.lv/lv/valsts-delegetas-funkcijas/veseliguma-un-uzturvertibas-norades>

NOBEIGUMS

Apkopojot vadlīnijās minēto, PTAC īpaši vēlas ieteikt uzņēmējiem, kas īsteno komercpraksi, piedāvājot uztura bagātinātājus:

- rūpīgi izvērtēt komercpraksē izmantotās informācijas, apgalvojumu, veselīguma norāžu atbilstību un patiesumu, kā arī to, vai nepieciešamības gadījumā personai, kas īstenojusi komercpraksi, būs iespējams pierādīt izmantotās informācijas patiesumu;
- sniegt informāciju vidusmēra patērētājam pieejamā, saprotamā, viegli uztveramā veidā, skaidri un nepārprotami;
- izvērtēt komercprakses ietekmi uz patērētāju un tās atbilstību Regulas Nr.1924/2006 un citu normatīvo aktu prasībām.

Neskaidrību gadījumos komercprakses uzraudzības jautājumos aicinām vērsties PTAC Patērētāju tiesību uzraudzības departamentā, rakstot uz e-pastu: ptac@ptac.gov.lv vai zvanot pa tālruņa numuriem 68806530 vai 67388628.